İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2020, 9 (2): 1757/1771

Kültürün Dinamik Öğeleri Olarak Sanat ve Müzik

Art and Music as the Dynamic Elements of Culture

Sibel POLAT

Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Geleneksel Türk Müziği Bölümü

Asst. Prof. Dr., Kafkas University State Conservatory Department of Traditional Turkish Music

sibel.polat@kafkas.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-9671-1880

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	**:** Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	**:** 12.03.2020
Kabul Tarihi / Accepted	**:** 13.05.2020
Yayın Tarihi / Published	**:** 27.06.2020
Yayın Sezonu	**:** Nisan-Mayıs-Haziran
Pub Date Season	**:** April-May-June

Atıf/Cite as: POLAT, S . (2020). Kültürün Dinamik Öğeleri Olarak Sanat ve Müzik. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 9 (2) , 1757-1771 . Retrieved from http://www.itobiad.com/tr/issue/54141/703142

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. http://www.itobiad.com/

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Kültürün Dinamik Öğeleri Olarak Sanat ve Müzik

Öz

Bu çalışmada, sanat ve müzik kültürün dinamik öğeleri olarak incelenmiştir. Bu doğrultuda, toplumsallaşma yoluyla oluşan ve kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze ulaşan uzmanlık örüntüleri olarak da nitelendirilen kültürün, sanat ve müzik üzerindeki etkileri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusu kapsamında kültürü ve kültürün zamanın dinamikleri ile olan ilişkisinin sanat ve müzik üzerindeki etkilerine yönelik çeşitli betimlemelere yer verilmiştir. Araştırmada literatür tarama tekniği kullanılarak ayrıntılı verilere ulaşılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Günümüz teknolojileri aracılığıyla, sanatta ve sanatın önemli dallarından olan müzikte kısa süre içerisinde dünyadaki farklı topluluklar arasında gerçekleşen etkileşim, değişim ve dönüşüme neden olabilmektedir. Günümüz toplulukları arasında teknolojik gelişmeler ışığında gerçekleşen bu kültürlenme durumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesinin konuya yönelik somut ve ayrıntılı verilerin elde edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Özet

Kültür kavramı, insanın doğa ile kurduğu eşsiz uyumu, günlük ihtiyaçları ve çevresi ile kurduğu sosyal ilişkileri doğrultusunda oluşmuştur. Kültür kavramının bazı durumlarda literatürde uygarlık ve gelenek kavramları ile eşanlamlı olarak kullanıldığı da görülmektedir. Kültürü yansıtan her iki kavram, toplulukları oluşturan bireyler arasında, belirli bir zaman ve mekânda, ortak yaşanmışlık ve çeşitli etkileşimler sonucunda ortaya çıkan maddi ve manevi değerlerin bütününü içerisinde barındırır.

"Batı dillerinde "culture" şeklinde karşılık bulan kültür, Osmanlıca'da "hars" kelimesi ile ifade edilmiştir" (URL-3). Arapçada kullanılan "hars" sözcüğüne Türkçede de rastlanmakta ve bu kelime "toprağın işlenmesi" anlamına gelmektedir. Kültür sözcüğü Türkçede kullanılan ve *hasatı yapılan tarım bitkisi* anlamının yanı sıra *geleneksel yaşayışı* ifade eden *"ekin"* sözcüğü ile de eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Gülmez, 2019: 3).

İnsanlık için yaşamsal öneme sahip olan kültürel unsurlar (topluluğun yaşadığı mekân ve zaman, yaşanılan mekânın coğrafi koşulları, yönetim şekli, insan ilişkileri, inanç, gelenek-görenek, giyim-kuşam, yeme-içme, değer, davranış, sesten alınan haz, bilgi ve beceri, geçim kaynakları, ticari ilişkiler) geçmişten günümüze birikerek ve zamanla kısmen ya da tamamen verilebilen özelliğe sahiptir.

Mustan Dönmez (2019: 110) kültürün içgüdüden ziyade öğrenmeyle kazanılabilen ve bir topluluğa ait maddi-manevi tüm düşün mirasını ifade eden bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca dinamik bir öğe olarak kültürün en önemli özelliğinin toplumdan topluma, zamandan zamana ve

bölgeden bölgeye değişmesi, değişen koşullara da adapte olabilmesi ve devinmesi olduğunu vurgulamıştır.

Eski zamanlarda toplulukların coğrafi yer değişikliği nedeni ile uzun sürede kısmen ya da tamamen gerçekleşebilen kültürel etkileşim, kültürleşme ve kültürel yayılmanın, günümüz modern iletişim teknolojileri sayesinde hızla gerçekleştiği ve bu sayede kültürel unsurların daha kısa sürede kabul gördüğü, hatta yeni kültürel unsurların ortaya çıkasına zemin hazırladığı görülmektedir. Dolayısıyla zaman ve mekân bağlamında dinamik bir öğe olan kültürün, herhangi bir sanat ve müzik ürününün ortaya çıkmasına katkı sağlayan süreçlerinin nasıl gerçekleştiğinin anlaşılması adına önemli verilerin elde edilmesine imkân sağlar.

Toplum bünyesinde doğan, zamanla gelişen kültür ve kültürün dinamik öğelerinden olan sanat ve sanatın önemli dallarından olan müzik, kültürün diğer unsurları gibi üretildiği mekân ve zaman ile sıkı bir ilişkiye sahiptir. İnsanoğlunun kültüre kattığı duygusal bir özellik olması münasebetiyle sanatın ve müziğin günümüzde hızla gerçekleşen teknolojik gelişmelerden etkilenmesi kaçınılmazdır. Birbirinden habersiz bir şekilde varlığını farklı coğrafyalarda sürdüren topluluklar arasında teknolojinin bir köprü olduğu ve farklı kültürlerin bu sayesinde hızla yayıldığı, kültürel etkileşimin eskiden olduğundan daha kısa sürede gerçekleştiği ve zaman içerisinde çeşitli sebeplerle evrildiği açıktır. Bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde gerçekleşen ve yaşanılan bu kültürel süreçlerin sonucunda oluşan etkileşimin yararları ya da uzun vadede bu sınırsız etkileşimin insanlığın üzerinde nasıl bir etki yaratacağı konusunda yapılacak çalışmaların ve bu kapsamda sunulacak önerilerin insanlık için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Günümüz teknolojileri aracılığıyla küreselleşen dünyada farklı topluluklar arasında hızla ve üst seviyelerde gerçekleşen kültürel iletişim ve etkileşimin bölgesel olarak karşılıklı biçimde incelenmesinin kayda değer ve somut verilerin elde edilmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Durağan olmayan kültürel unsurlar üzerine yapılan bu tarz araştırmalar, hangi topluluklar arasında, hangi dönemlerde nasıl bir kültürel etkileşim olduğunun ortaya konulması bakımından önemlidir. Tarihsel ve toplumsal alanda yapılan ya da yapılacak olan bu tarz çalışmaların kültürün ve kültürün ortaya çıkmasına neden olan unsurların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kültürün önemli unsurlarından olan sanat ve müzik, içerisinde oluştuğu topluluğun yaşam biçimini muhakkak yansıtır. Fakat günümüz teknolojileri sayesinde dünya ile girilen etkileşim sonucunda, müzik sadece içerisinde var olduğu topluluğu değil, dünya üzerinde var olan farklı toplulukların müziklerinden etkilenilmesi, dünyada insanlar arasındaki farklılıkların azalması-benzerliklerin artması, sonucunda hem çok farklı sentezlerin ortaya çıkmasına hem de sadece bir topluluktan ziyade dünyanın yaşam biçimini yansıtan müziklerin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Doğal

olarak "dünya müziği" denilen kavramın oluşmasına zemin hazırlayan dönemlerin içerisinden geçtiğimizi söylemek mümkündür.

Bu nedenle, bir ulusa özgü her türlü duygu, düşünce, davranış ve yaşam biçimi kültürün dinamik öğeleri olarak sanat ve sanatın önemli unsurlarından biri olan müziğin ortaya çıkmasına katkı sağlar. Günümüz teknolojileri sayesinde topluluklar arası etkileşim aracılığıyla var olan müzik kültürünün değişim, dönüşüm geçirmesinin yanısıra zenginleşmesine de katkı sağlar. Günümüz müzik kültürü, bir toplumda yaşayan ya da dünya müziği ile etkileşimde olan insanların bilinçli ya da bilinçsizce, herhangi bir sanat kaygısı duyularak ya da duymaksızın oluşturulan ve gelecek kuşaklara aktarılan, manevi kültür ürünlerinden sadece biridir. Bugün sadece belirli toplulukların değil, dünya insanlığının müzikal unsurları gelecek kuşaklara bilinçli ya da bilinçsizce aktarmak adına verdiği bu uğraş, insanlığın müzik kültürü tarihi adına önemlidir.

Nitel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) modeliyle gerçekleştirilen araştırma konusu kapsamında kültür ve kültürün zamanın dinamikleri ile olan ilişkisinin sanat ve müzik üzerindeki etkilerine yönelik çeşitli betimlemelere yer verilmiştir. Araştırmada literatür tarama tekniği kullanılarak ayrıntılı verilere ulaşılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde ise betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Değişim, Dinamik Öğeler, Sanat, Müzik.

Art and Music as the Dynamic Elements of Culture

Abstract

In this study, art and music are viewed as the dynamic elements of culture. Accordingly, some evaluations are made about the effects of culture, which is formed by means of socialization, and which is also defined as specialty patterns that reach the present day by being transmitted from a generation to the next, on art and music. The study was conducted with survey model, which is one of the qualitative research methods. Within the scope of research subject, various descriptions were given place about the effects of culture and about the relationship between culture and the dynamics of the time on art and music. In the study, detailed data was obtained using literature review technique. In the analysis of the obtained data, descriptive analysis method was used. The interaction experienced in art and in one of the most important branches of art, music, between different communities all over the world in a short time through today's technology, may cause changes and transformation. It is thought that comparative analysis of these acculturation cases, which occur in the light of technological advancements in today's communities, will contribute to gathering concrete and detailed data towards the subject.

Summary

The concept of culture is formed in the direction of man's unique harmony he set with nature, his daily needs and the social interactions he experiences

with his environment. It is seen from time to time that the concept of culture is used as synonyms with the concepts of civilization and tradition in the literature. Both of these concepts, which reflect the culture, contain all the material and spiritual values that emerged as a result of shared life experiences and various interactions among the individuals who form communities in a particular place at a particular time.

"It is known as "culture" in Western languages, and in Ottoman Turkish it is expressed with "hars" word" (URL-3). The Arabic word "hars" is also used in Turkish and this word means "cultivation of the soil". The word culture is used as a synonym with "*crop"* which has a meaning of *traditional lifestyle* as well as the meaning of *a harvested agricultural plant* (Gülmez, 2019: 3).

Cultural elements with vital importance for humanity (the place and the time in which the community lives, the geographical conditions of the place, the regime, human relations, belief, traditions and customs, clothes, food-beverage, value, attitudes, enjoyment of sound, information and skills, means of living, business connection) have the characteristic of partly or wholly evolving by gathering from the past to the present and by time.

Mustan Dönmez (2019: 110) says that culture is a concept that can be obtained with learning rather than instincts and that expresses the whole thought heritage, either material or spiritual. Moreover, he emphasizes that the most remarkable characteristic of culture as a dynamic element is that it can change from a society to another, from an age to another and from one place to another, and that it can be adapted to changing conditions and can precess.

It is seen that cultural interaction, acculturation and cultural diaspora which could partly or wholly come true in a long period of time because of geographical change of place in old times, and that they can now come true swiftly thanks to today's modern communication technologies, and by this means cultural elements gain acceptance in a shorter time and even they pave the way for the emergence of new cultural elements. Thus, it provides the opportunity to acquire data in order to understand how the processes of culture, which is a dynamic element in terms of place and time, flow contributing to the formation of any kind of art or music work.

Culture, which is born within the body of society, develops by time, and art, which is one of the dynamic elements of culture, and music, which is one of the important branches of art, have close relationships with place and time similar to the other elements of culture. With reference to the emotional characteristic man added to culture, it is inevitable for art and music not to be influenced by the rapid technological developments taking place in today's world. It is obvious that technology has become bridge between societies, who continue their lives in different places unaware of each other, and different cultures spread more quickly by this means, and that cultural interaction is realized in a shorter time than it used to, and that it has evolved for different reasons in time. It is believed that further studies on the benefits of the interaction that is a result of these cultural processes which

happen or are experienced either consciously or unconsciously, or on what kind of an effect this unlimited interaction will make on humans in the long term, and the suggestions presented in this context will be helpful for humanity.

It is foreseen that the territorial comparative analysis of the cultural communication and interaction which is experienced in a quick and advanced way between different societies in the globalizing world through today's technology will help acquire significant and tangible data. This type of researches done on cultural elements that are not fixed, bear importance as they present what kind of cultural interactions were experienced between which societies and in which periods. It is considered that such studies in historical and social fields which were done and will be done will make a big contribution for a better understanding of culture and the elements that caused culture to emerge.

Art and music, important elements of culture, definitely reflect the lifestyle of the community in which they came into existence. However, as a result of the interaction experienced with the whole world thanks to today's technology, music contributed to the fact that it is not only influenced by the society it emerges inside, but by the music of different societies around the world, that the differences between people decreased and the similarities increased, and as a result it caused both to the formation of quite different syntheses and to the production of music works that reflect the world's lifestyle rather than just one society. Naturally, it is possible to say that we have been living in times that set the ground for the emergence of the concept called "world music".

For this reason, as the dynamic elements of culture any kind of emotion, thought, act and lifestyle help the production of art and music, as one of the most important elements of art. Thanks to today's technology, musical culture, which exists through intercommunal interaction, not only evolves but also becomes richer. Today's musical culture is only one of the spiritual culture products that is produced by people who live as part of a society and have interactions with world music either consciously or unconsciously, either with or without any concerns for art and transmitted to the next generations. This effort made by not only certain communities but by the people all around the world to transmit the musical elements to the next generations either consciously or unconsciously, is vital in terms of the musical culture history of humanity.

Within the scope of this subject of the research made by survey model, which is one of the qualitative methods, various descriptions were given place about the effects of culture and about the relationship between culture and the dynamics of the time on art and music. In the study, detailed data was obtained using literature review technique. In the analysis of the obtained data, descriptive analysis method was used.

Keywords: Culture, Cultural Shift, Dynamic Elements, Art, Music.

Giriş

Kimlik – Kültür- Kültürel Kimlik

Kimlik, kültürün ortaya çıkmasına imkân sağlayan davranış ve düşünce biçimleriyle ifade edilir. Başka bir deyişle kimliğin ifade edilmesini sağlayan davranış ve düşünce biçimleri kültürü oluşturan insanlar tarafından istemli veya istemsiz bir biçimde edinilebilir (Karkın ve Karaburun, 2013: 104). "Kimlik, kişinin kim olduğunu, başka bir deyişle niteliğini, genel özelliklerini ve hangi toplumlara dâhil olduğunu betimleyen bir nitelikler bütünüdür. Kimlik, "siyasi kimlik", "etnik kimlik", "kültürel kimlik", "kişisel kimlik" gibi birçok alt kültüre ayrılmaktadır. Kimlikler, tarihsel, kültürel, kişisel, sosyal ve etnik arka planın bir özeti niteliğindedir" (Mustan Dönmez, 2019: 106).

Toplulukları oluşturan bireyler arasında ihtiyaçlar doğrultusunda belirli bir zaman ve mekânda ortak yaşanmışlık ve çeşitli etkileşimler sonucunda, ortaya çıkan maddi ve manevi ürünler *kültür* olarak tanımlanabilir. İnsanlık için yaşamsal öneme sahip kültürel unsurlar (topluluğun yaşadığı mekân ve zaman, yaşanılan mekânın coğrafi koşulları, yönetim şekli, insan ilişkileri, inanç, gelenek-görenek, giyim-kuşam, yeme-içme, değer, davranış, sesten alınan haz, bilgi ve beceri, ticari ilişkiler) geçmişten günümüze birikerek ve zamanla kısmen ya da tamamen evrilebilen özelliğe sahiptir.

Kültürel kimlik herhangi bir topluluğa ait olan gelenekleri, tarihi ve tinsel değerleri içerir. Ayrıca kültürel değerler sadece gelenekçi ve eskiye dönük değildir. Bu değerlerin kökü her ne kadar eskiye dayansa da günün yaşam koşulları içerisinde bir dinamizmi ve yaratıcılığı söz konusudur (Bilgin ve Oksal, 2018: 5).

Dinamik Öğe Olarak Kültür

Dinamik kavramı canlı, etkin, hareketli, her an değişebilen, duruk karşıtı anlamına gelmektedir (URL-4). Öğe kavramı ise bir bütünün parçalarından her biri olarak tanımlanır (URL-2). Bu parçaların özelliği kendi başına da anlam ifade etmesidir. Çalışmada bir bütün olan kültür ve kültürün önemli parçalarından sanat ve müzik, her an değişebilen yönü ile ele alınmıştır.

Kültür, zamana ve mekâna göre evrilir. Kültüre dair yaşanan bu evrim süreci doğal olarak sanatı ve sanatın önemli dallarından olan müziği de etkilemiştir ve etkilemeye devam etmektedir. Gülmez'e (2019: 3) göre; insanlığın yaşamında sadece tarım alanında değil, düşüncelerin değişim ve dönüşümünün yanısıra teknolojide meydana gelişmeler neticesinde gerçekleşen önemli olgulardan olan kültür, bireylerin hayat tarzlarından düşünme biçimlerine, inançlarına kadar etkili olmuştur ve olmaya devam etmektedir.

Bir topluluğa ait kültür, bütün dilleri, uygulamaları, törenleri, yöntemleri, araçları, efsaneleri, müziği, sanatı vs. içermek zorundadır. Bu kültürel unsurların da zaman içerisinde evrildiğini görmek mümkündür. Dolayısıyla

zaman içerisinde bütün kültür ürünlerinin değişmesinin yanısıra belki de yüzyıl sonra bugün, bazı kültürlerin ortadan kalkacağını, bazılarının artacağını, bazılarının birleşeceğini ya da yeni bazı kültürlerin de ilk kez belireceğini söylemek yanlış olmaz (C. Dennett vd., 2012: 18). Çünkü kültür, sosyal bir varlıktır ve belirli bir sosyal doku içinde yaşamak zorunda olduğu için insanoğluna ihtiyacı olan her türlü şeyi temin etmeye çalışır. Zaman içerisinde bu doğal değişimin sonucunda kültür gereken yenilikleri gerçekleştiren bir uyarlama mekanizmasına sahiptir (Çobanoğlu, 1999: 216'dan Akt: Kara vd., 2019: 23). Belirli bir yaşanmışlık sonucunda ortaya çıkan her kültürel unsur çevresindeki tüm varlıkları etkiler ve bu etkileşim de bir yandan değişimi meydana getirir. Dolayısıyla kültürü meydana getiren bireylerin oluşturduğu toplum ve toplumların oluşturduğu kültürel varlıkların birbirinden bağımsız yaşamaları mümkün değildir. Günümüze kadar yeryüzünde, birbirinden farklı birçok insan toplulukları, toplulukları yöneten liderler ve devletler varlığını sürdürmüş ve hatta yok olmuşlardır. Ancak ortaya çıkan kültürel unsurlar zamanla değişime uğrasa da ihtiyaçlar doğrultusunda varlığını korumuşlar ya da başkalaşmışlardır. Bu kültürel değişim - dönüşüm süreci bazen kısmen bazen de tamamen olmuş, kısa sürede ya da uzun vadede gerçekleşmiş, uyumlu olmasının yanı sıra uyumsuz da olabilmiştir. Her ne olursa olsun geçen zaman göstermiştir ki kültür insanlık tarihi boyunca, değişen çevre ve yaşam koşullarına uyum sağlayamadığında bazen en ücralarda varlığını devam ettirmiş ya da kaybolma tehlikesi ile karşılaşmıştır (Güvenç, 2019: 18, 25, 26).

Geçmişten günümüze aktarılarak ulaşan kültürün atalardan kalan bir miras olması onun değişmeyeceği, geliştirilmeyeceği ya da unutulmayacağı anlamına gelmez. Çünkü mirası devralan yeni kuşak, yaptığı yenilik ve değişimlerle kültürün zenginleştirebilir aynı zamanda yaşamına katkı sağlamayan kültürel unsurları ise zamanla unutabilir. Dolayısıyla kültür dinamiktir. Kültürün dinamik özelliği de zamana ve mekâna göre evrilmesinden kaynaklanır. Bu evrim süreci mevcut kültüre yeni bazı unsurların eklenmesinin yanı sıra eski bazı unsurlarında çıkarılması şeklinde gerçekleşir. Bu çıkarma ya da ekleme işlemi genellikle ihtiyaçlarla ilgili bir durumdur. Yani ihtiyaçlara cevap vermeyen kültür öğeleri değiştirilir, geliştirilir veya unutulur (Karaca, Gümüş, 2018: 6). Kültürel öğelerin oluşum, değişim ve gelişim evrelerine *kültürel süreç* adı verilir. Kültürel süreçleri; kültürleme (enculturation), kültürel yayılma (diffusion), kültürleşme (acculturation), kültürlenme (culturation), kültür şoku (culture schock), zorla kültürleme (trans-culturation), kültürel özümseme (cultural assimilation) ve kültürel değişme (cultural change) şekilde sıralamak mümkündür. Sıralanan bu unsurlar kültürdeki değişim ve dönüşüm ile bağlantılıdır (Engin, 1990: 167).

Kültür kavramı, doğaya ait olan insanın doğa ile kurduğu eşsiz uyum sonucunda, ihtiyaçlar ve kurduğu sosyal ilişkiler doğrultusunda oluşturulmuştur. Eski zamanlarda coğrafi yer değişikliği ile uzun sürede gerçekleşen kültürel etkileşim, kültürleşme ve kültürel yayılmanın, günümüz modern iletişim teknolojileri sayesinde hızla gerçekleştiği ve bu

sayede kültürel unsurların daha kısa sürede kabul gördüğü, hatta yeni kültürel unsurların ortaya çıkmasına zemin hazırladığı görülmektedir. Hızla gerçekleşen bu kültürel etkileşim, kültürleşme ve kültürel yayılma süreci toplulukların beğenisi ve isteğiyle gerçekleşebildiği gibi, artık tüm dünyada ulaşılabilir olan iletişim ağı sayesinde topluluklar arasında farkında olmadan da gerçekleşebilir. Bunun yanısıra kültürleme ya da kültürlenme durumu da bilinçli olduğu gibi bilinçsiz bir şekilde hayat boyu aile, eğitim kurumları, sosyal çevre gibi unsurlar aracılığıyla zaten gerçekleşmektedir. Ayrıca kültür bazen gerek siyasi gerekse ekonomik sistemlerle de ilişkili olabilir. Bu nedenle bazen topluluklar farklı kültürler ile etkileşime girmek zorunda kaldıklarında yaşadıkları kültür şoku nedeniyle de sancılı bir süreç geçirebilir. Bazen siyasi ve ekonomik sistemlerle ilişkili olabilen kültürün günümüz modern iletişim teknolojileri aracılığıyla hedeflenen bir kültürel asimilasyon ya da zorla kültürleme durumunun gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar için kullanılabileceği hususunun söz konusu olup olmadığı da araştırma ve tartışma konusudur. Bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde gerçekleşen ve yaşanılan kültürel süreçlerin her biri bir topluluğun kültürünün ya kısmen değişmesine ya da tamamen yok olmasına sebep olabilir.

Yukarıda bahsedilen bütün süreçlerden ve aynı zamanda Gülmez'in (2019: 10) ifadelerinden de anlaşıldığı gibi kültürün farklı yönlerden gelen ya da gelecek olan etkilere kapalı olduğu, değiştirilemez bir bütün oluşturduğunu düşünmek yanlış olur. Bugün yaşadığımız çağda küreselleşmenin doruk noktalara ulaşması nedeniyle her türden kültürel iletişim ve etkileşim sınırsız bir şekilde gerçekleşmektedir. Dolayısıyla yaşadığımız bu çağda insanların çoğunluğu, hem kendi kültürlerinden ne yazık ki uzaklaşmakta hem kendi kültürlerine sarılma ihtiyacı hissetmekte, hem gelişmiş ülkelerin kültürleri onlarda hayranlık duygusu uyandırmakta, hem de kültürel çeşitliliğin çelişkilerini yaşamakta hatta gerektiğinde sert tepkiler de göstermektedirler. Dünyayı bütünüyle saran iletişim ağı sayesinde, bireyler yeni ve farklı kültürlere karşı daha çok ilgilidirler.

Kültürün Dinamik Öğelerinden Sanat

Belirli bir yaşanmışlık sonucunda ortaya çıkan, çeşitli etkileşimler sonucunda geçmişten günümüze birikerek aynı zamanda değişim geçirerek aktarılan kültürün, sanatın üzerinde etkili olduğu düşünülen maddi ve manevi unsurlarının (topluluğun yaşadığı mekân ve zaman, yaşanılan mekânın coğrafi koşulları, yönetim şekli, insan ilişkileri, inanç, gelenek-görenek, giyim-kuşam, yeme-içme, değer, davranış, bilgi ve beceri, ticari ilişkiler vb.) her biri büyük öneme sahiptir.

Yukarıda bahsedilen, bir kimlik göstergesi ve toplumsal bir ürün olarak maddi ve manevi unsurların bütünü kültürün, dinamik öğelerinden sanat ile diyalektiği aracılığıyla oluşan olgular ortak yaşam, iletişim ve etkileşim neticesinde toplumun temel dinamiklerinde ve formlarında saklıdır. Bu nedenle sanatsal formları ortaya çıkaran etmenlerle onu devam ettiren

etmenlerin aynı olduğu düşünülebilir. Söz konusu olan kültür ile sanat ve müzik arasındaki bu etkileşim nedeniyle oluşan ortak özellikler; kültürün dinamik öğelerinin amaç ve kapsam paralelliğinde sürekli değişen ve gelişen aynı potansiyelleri içermelerinden kaynaklanır. Dolayısıyla kültürel ve sanatsal potansiyellerin dinamik öğe olmaları nedeniyle örtüşmeleri hem bireysel ve hem de toplumsal olarak farklı düşüncelerin içeriğinden anlaşılmaktadır. Dolaysıyla sanatın ve müziğin kültürün dinamik öğeleri ile olan bu etkileşimi, doğası itibariyle insanoğlunun aslında kültüre kattığı duygusal bir özelliktir (Eker, 2014: 121, 122).

Edebiyat ve dünya tarihinde önemli bir yere sahip olan düşünür ve yazar Lev Tolstoy'un sanat hakkındaki düşünceleri de insanların kültürün, dinamik öğelerinden sanat ile olan diyalektiğini kolaylıkla anlayabilmelerine imkân sağlar. Tolstoy sanat hakkındaki düşüncelerini şu sözleri ile ifade etmiştir;

Tolstoy'un; "Sanatı doğru tanımlayabilmek için her şeyden önce onu bir haz aracı olarak görmekten vazgeçmek, onu insanın hayatının koşullarından biri olarak görmek gerek. Sanatı böyle görmeye başlarsak, onun insanların birbirleriyle ilişki kurmalarının araçlarından biri olduğunu da görürüz" (Artun, 2015: 46) sözleri doğrultusunda sanat ürünleri bireylerin kendini ifade etme aracı olarak tanımlanabilir.

Yaşadığı coğrafi koşullar ve mensubu olduğu ortak tarihe ve kültüre sahip olunan topluluğun bünyesinde doğan ve gelişen bütün ihtiyaçlara ya da dünyada gerçekleşen herhangi bir duruma istinaden sanatçının ürettiği eserler vasıtasıyla verdiği cevaplar tamamen bireyseldir. Sanatçının yaratım sürecinde sanat ürünleri ile verdiği bu cevaplar kendisinin hayal gücü ve hayata bakış açısı ile ilgilidir (Eker, 2014: 122, 123).

Eker'in (2014: 122, 123) sanatçı tarafından bu sanat ürünlerinin yaratım sürecinde etkili olduğunu düşündüğü tespitlerine yönelik olarak oluşturduğu maddeler geliştirilerek eklemeler yapılmıştır. Bu maddelerin daha da geliştirilmesi mümkündür.

- Yaşamın anlamsızlığı ya da hayatın anlamını bulmuş olmanın coşkusu, sevinci,
- Sıradan ilişkilerin ve yaşantıların boğuculuğu ya da değerli ilişkiler ve yaşantıların mutluluğu,
- Doğayı dönüştürme isteği ya da olduğu gibi kabullenmek zorunda kalarak umutsuzluğa kapılma durumu,
- Gündelik hayatın sıradan ve sıkıcılığı ya da gündelik hayatın her anının farklı güzellikler ile çevrili olduğunun görülmesi,
- Her ölümlünün gıpta ettiği şey dünyada kalıcı eserler üretmektir. Bu nedenle insan biyolojik olmasa da mânevi anlamda fani dünyada ölümsüzlüğe ulaşarak varlığını devam ettirmek istemesi ya da yetersiz bulduğu yaşam biçiminden, sanat sayesinde daha zenginleşen bir yaşama geçmek istemesi gibi durumlar sanat ürünlerinin ortaya

çıkmasında etkili olabilir, şeklinde sıralanabileceği gibi ayrıca bu maddeler çoğaltılabilir.

"Kültür ve onun kapsamındaki yaratıcı çalışmalar bütünü olan sanat, sanıldığı gibi yalnızca yaşantımızı dekore eden bir gereç değildir. Bu toplumsal alanın insan için merkezi bir konumu vardır. Kültür/sanat, ruhsal gelişimimizi, duygu ve düşünce biçimimizi değiştiren merkezi bir alandır" (Akbulut, 2013: 272).

Dinamik bir öğe olan kültürün, herhangi bir sanat ürününün ortaya çıkmasına katkı sağlayan süreçlerinin nasıl gerçekleştiğinin anlaşılması, sanat eserlerinin analizinde de önemli katkılar sağlar. Bu nedenle herhangi bir araştırma konusuna bahis olan topluluğun kültür sürecinin hangi durumda değişim, dönüşüm gerçekleştirdiği hakkında kayda değer verilerin elde edilmesine imkân sağlar.

(…) "Kültür ve sanat, bizim dünyayı algılama biçimimizi, birbirimizle ilişkilenme biçimimizi, birbirimizi sevme biçimimizi geliştiren yaşamsal bir alandır. Kültür/sanatla oluşan duygu ve düşünce dünyamız; kimliğimiz, birliğimiz ve geleceğimizdir" (Akbulut, 2013: 272).

Geçmişte yaşandığı gibi günümüzde de hâlâ devam eden göç konusu sanat eserlerinin farklı formlara dönüşmesine doğal olarak etki etmektedir. Fakat günümüz iletişim araçları sayesinde göç unsuru olmaksızın da değişim ve dönüşüm gerçekleşmektedir, hatta bir göç durumunun yaratacağı bu değişim ve dönüşüm süreci iletişim araçları aracılığıyla çok daha kısa sürede gerçekleşmektedir. Bu durum üzerinde kitle iletişim araçlarının etkisi çok büyüktür. Dijital çağda artık sanat ürünlerinin sırf herhangi bir etnik kimliğe mensup insanlara ya da ülkeye ait olduğunu söylemek şüphesiz gerçek dışıdır. Bu nedenle de özellikle sanat eserlerinin incelenmesinde kültürel süreçlerin nasıl gerçekleştiği konusunun iyi bilinmesi ve bu konuyla ilgili olarak derinlemesine görüşmeler yapılması, günümüzde daha da önem kazanmıştır. Dijital olarak adlandırılan bu çağda insanların sunulan imkânlara tepkisiz kalmaları pek de mümkün değildir. Dolayısıyla bu durum kültürlenmeyi bir nevi zorunlu kılmaktadır. Ayrıca günümüzde teknolojik gelişmeler sayesinde küresel bir köy olarak nitelendirilen dünyada, gerçekleşen sınırsız kültürel etkileşimin yararları olduğu kadar uzun vadede zararları da olabilir. Bu bağlamda günümüz dünyasında gerçekleşen bu sınırsız etkileşimin insanlığı sıradanlığa, hatta tek tipleşmeye doğru sürükleyebileceği de yadsınamaz bir durumdur.

Kültürün Dinamik Öğelerinden Müzik

Her canlı için doğa, duyabildiği titreşimler sayesinde sonsuz bir "sesli malzeme"dir. Bu ses malzemesinden etkilenen insanlar tarafından oluşturulan ve yaşamlarında önemli bir yere sahip olan müzik, insan doğmadan milyonlarca yıl önce zaten evrende mevcuttu. Gök gürültüsü, yer sarsıntısı, suyun akışı, hayvan sesleri, yağmur sesi, rüzgâr sesi vb. olaylar, yeryüzünde sayısız titreşimlerden sadece bir kaçını oluşturur (Selanik, 2010:

20). Mustan Dönmez (2015: 34) müziği; "estetik, ayinsel, semiyolojik (sessel göstergelerle ifade), eğitsel (bellek açıcı ve öğretici), tedavi edici vb. amaçlarla; toplumsal gelenek ve kişisel yaratıcılığın birleştirildiği bir denge ile; ritmik, ezgisel, modal, armonik, sözsel ses öğeleriyle düzenlenen, insana özgü kültürel bir edinim ve olgu (…)" olarak, tanımlanabileceğini ifade etmiştir.

Müziği, sanatın diğer dallarından ayıran en önemli özelliğinin, bireyleri ya da toplulukları çok daha kısa sürede etkileme hatta yönlendirebilme gücüne sahip olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda insanlığın var olduğu günden bu yana ilkel, amatör ya da profesyonel bir şekilde ortaya koyduğu müzik, insan hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır denilebilir.

Müzik, geçmişte sadece içerisinde ortaya çıktığı topluluğa ait olan ya da göç edilen bölgeler ile girilen etkileşim sonucunda geliştirilen, zenginleştirilen veya yok olan kültürel ürünler olarak değerlendirilirken, günümüz teknolojileri sayesinde insanların, kısa süre içerisinde dünyanın farklı bölgelerindeki insanlar ile girdikleri sınırsız kültürel etkileşim neticesinde gerçekleşebilecek olan tek tipleşme nedeniyle belki de dünya insanlığına ait olan ya da insanlığın dünya ile girdiği sınırsız etkileşim sonucunda ortaya çıkan evrenin müziği olarak değerlendirilecektir. Farklı coğrafyalarda yaşayan toplulukların ya da bireylerin birbirlerinin müziklerinden etkilenilmesi, dünyada insanlar arasındaki farklılıkların azalması-benzerliklerin artması sonucunda hem çok farklı sentezlerin ortaya çıkması hem de sadece bir topluluktan ziyade dünyanın yaşam biçimini yansıtan müziklerin ortaya çıkmasına katkı sağlayabilir. Dolayısıyla günümüzde teknolojik ilerlemeler sayesinde yaşanan gelişmelerin ve değişimlerin "dünya müziği" denilen kavramın oluşmasına zemin hazırlar nitelikle olduğunu söylemek mümkündür.

İnsanların her türlü duygu, düşünce, davranış ve yaşam biçimi kültürün dinamik öğeleri olarak sanat ve sanatın önemli unsurlarından biri olan müziğin ortaya çıkmasına katkı sağlar. Günümüz teknolojileri sayesinde topluluklar arasında gerçekleşen etkileşim, var olan müzik kültürünün değişim, dönüşüm geçirmesinin yanı sıra zenginleşmesine de katkı sağlayabilir. Dolayısıyla bugün müziği, bir topluluğun veya bireyin dünya müziği ile bilinçli ya da bilinçsizce girdiği etkileşim sonucunda ortaya çıkan, herhangi bir sanat kaygısı duyularak ya da duymaksızın oluşturulan ve gelecek kuşaklara aktarılan, manevi kültür ürünlerinden sadece biridir şeklinde tanımlamak mümkündür.

Yazı keşfedilmeden önce her ulusun, belirli dönemlerde söylediği şarkıların sözlü gelenek yoluyla aktarılarak saklandığı, yazının icadı ile bu kültürel ürünler artık sadece sözlü olarak değil yazılı metinler aracılığıyla da bugünlere getirildiği bilinen bir gerçekliktir. Burada topluluğun müzik kültürünü özümlemesi mevzubahistir. Dolayısıyla yaşam boyunca üretilen müziğin, zamanın dinamikleri ile gereksemelere uygun olarak değişmesi doğaldır (Selanik, 2010: 23). Müzik, kendi varlığının farkında bir canlı olarak

insanın doğayı dönüştürme isteği nedeniyle ortaya çıkan üründür. İnsan doğada algıladığı sonsuz seslerden bazılarını seçerek bunlardan belirli diziler oluşturmak (dizi, gam, mod, makam, vb.), bu temel malzemeyle birçok sesi elde ederek bunları farklı tınılarda ve farklı çalgılar ile ortaya koymak amacıyla müziği oluşturur (URL-1). İnsan, evrende meydana gelen mucizevi seslerden etkilenmiş, bunun sonucunda kendi sesini ve ürettiği çalgılar aracılığıyla etkileşimde olduğu doğanın seslerini taklit ederek ezgisel sesler ortaya koymuştur. Yaşamın içinde olan tüm sesleri algılayan insan kendi sesini de ürettikleri çalgıların seslerini de kültürel unsurlarıyla harmanlamış ve farklı formlara dönüştürmüştür (Canbay vd., 2015: iii).

Kültürel bir olgu olan müziği, genel ifadeyle, insanoğlunun geçmişten günümüze kadar ürettiği maddî ve manevî unsurların tümü olarak tanımlamak mümkündür. Doğal olarak günümüze kadar üretilmiş müzik ile ilgili bütün ürünlerin insanlığın varlığı ve kültürel evreninin bir parçasıdır denilebilir (Daloğlu, 2007: 211). Toplumların sosyokültürel ürünlerinin bir parçası olan çalgılar ise müzik kültürünün önemli unsurlarından biridir. Çalgıların yapım sürecinde kullanılan malzemeler içinde ortaya çıkan topluluğun kişisel ve sosyal deneyimleri doğrultusunda şekillendirilmektedir. Hatta bugün günümüz teknolojileri sayesinde dünya ile kurulan iletişim ve etkileşim farklı çalgıların ortaya çıkmasına da kaynaklık etmektedir. Bu noktada çalgılar kesici ya da delici aletlerle her ne kadar üretilseler de, onlar sosyal ve kültürel dünya ile kesiştiği noktada vücut bulmaktadırlar. Burada önemli olan nokta, çalgıların sadece çeşitli malzemelerden (metal, ağaç ya da deri vb.) yapılmış maddi ürünlerden ibaret olmadıkları, bu çalgıların içinde bulundukları toplumun ve dünyanın kültürel bağlamından ayrı olarak ele alınamayacaklarıdır (Küçükebe, 2013, s.122-123). Doğanın kendisine sunduğu olanaklardan esinlenerek müzik yapması, kendisini müzikle ifade etmesi insanı hem rahatlatmış hem de çevresiyle daha kolay bir iletişim kurmasına imkân sağlamıştır. Böylece keşfettiği bu yeni ifade yöntemi ile kendini iyi hisseden insanın bu müzikal eylem, davranış ve düşünceleri zamanın içinden süzülmüş ve bu durum toplumların müzik kimliğinin oluşmasına yol açmıştır. Müzik kültürü böyle bir sürecin doğal ürünü olarak başlar ve devam eder. (Canbay vd., 2015: iii). "Müzik, insanlığın büyük serüveni boyunca her zaman pek çok olguyla iç-içe olmuştur. Doğaldır ki bu derin ilişki ve yolculuk, içinde serpilip boy verdiği her kültür ve uygarlıkta farklı bir değişim ve gelişim çizgisiyle karşımızda durmaktadır" (Daloğlu, 2007: 211). Eski dönemlerde belirli bir sanat kaygısı duymaksızın oluşturulan müzik ürünleri, zamanla yok olmuş veya gelişerek ve değişerek zenginleştirilmiştir. Günümüzde ise bu müzik ürünleri çoğunlukla insanın sadece kendisi ya da çevresi için değil aynı zamanda sesini dünyaya duyurmak, tanınırlığını arttırmak, sanatsal kaygı duymak ya da duymamak gibi unsurlar nedeniyle gerek sosyal paylaşım alanlarında ve gerekse müzik kanalları aracılığıyla paylaştığı ürünler halini almıştır.

Sonuç ve Öneriler

- Toplum bünyesinde doğan ve gelişen sanatın ve sanatın önemli dallarından olan müziğin, kültürün dinamik öğeleri olarak zaman içerisinde çeşitli sebeplerle evrildiği sonucuna varılmıştır.

- Kültürel kimliğin göstergesi olarak sanatın ve sanatın önemli dallarından olan müziğin, gelişen günümüz teknolojileri aracılığıyla küreselleşen dünyada farklı topluluklar arasında üst seviyelerde iletişim ve etkileşime neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Gelişen iletişim ağı sayesinde dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan topluluklar arasında teknolojik gelişmeler ışığında gerçekleşen kültürlenme durumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesinin konuya yönelik somut ve ayrıntılı verilerin elde edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- İnsanoğlunun kültüre kattığı duygusal bir özellik olması münasebetiyle sanatın ve müziğin günümüz teknolojisi aracılığıyla hızla değişebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

- Bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde gerçekleşen ve yaşanılan kültürel süreçlerin sonucunda oluşan etkileşimin yararları ya da uzun vadede bu sınırsız etkileşimin insanlığın üzerinde nasıl bir etki yaratacağı konusunda yapılacak çalışmaların ve bu kapsamda sunulacak önerilerin insanlık için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Akbulut, H. (2013), *Yaşananlar, Tanıklar, Düşünceler Işığında Türkiye'nin Kültür ve Sanat Siyaseti*, Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

Artun, A. (2013). *Bir Muamma Sanat Hayat Aforizmalar*, (derl.) Ali Artun, İstanbul: İletişim Yayınları.

Bilgin, A., Oksal, A. (2018), Kültürel Kimlik Ve Eğitim. *Academy Journal of Educational Sciences*.; 2(1): 90-82.

Canbay, A. vd. (2015). *Müzik Kültürü*, Doç. Dr. Zeki Nacakcı, Doç. Dr. Alaattin Canbay (Ed.), (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Daloğlu, Y. (2007), Müzik Kültürü ve Eğitimi, 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, İCANAS 38, *Müzik, Bilim ve Uygarlık*, Ankara, ss. 211-225

Dıamond J., Eno B., Lanıer J., C. Dennett D., Shırky C., vd., (2012), Kültür, *Önde Gelen Bilim İnsanları Toplum, Sanat, İktidar ve Teknolojiyi Tartışıyor*, John Brockman (Ed.) Kültür Evrimi, Bölüm I (s. 18-42), Ferhat İyidoğan (Çev.), İstanbul: Alfa Basım Yayın.

Eker, M. (2014) Kültürel Etkileşimin Niteliksel Dinamikleri Olarak Sanatta Norm'al ve Form'al Çelişkiler, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 124-127.

Engin, İ. (1990), Süpürge Zanaatçısı Örneğinde İki Kültürel Süreç: Kültürleme ve Kültürlenme, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S. 1, Cilt. 33 ss: 165-169. Ankara.

Gülmez, B. (2019), Kültür Tarihi, *Evrensel Bir Kavram: Kültür; Yeni Bir Bilimsel Alan: Kültür Tarihi*, Ünite 1, T. C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2299, *Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1296, Eskişehir.*

Güvenç, B. (2019). *Kültürün ABC'si*,, 9. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kara, Ü., Aça, M., Akat, A., Çeribaş M., Aça, M. vd., (2019), Halk Bilimi, El Kitabı, Mustafa Aça (Ed.) *Kültür Bilimlerinin Bir Şubesi Olarak Halkbilimi*, Bölüm II (s. 13-38), (3. Baskı), İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Karaca, Ş., Gümüş, N. (2018). *Kültür ve Tüketim: Hofstede Kültür Boyutları ve Ülke Örnekleri ile*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Karkın, A., Karaburun, D. (2013). Malatya Yöresi Müziklerinin Kültürel Kimliği. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 0 (29), 101-109.

Küçükebe, M. (2013). Etnomüzikolojide Çalgı Odaklı Çalışmalar ve Kültürel Bağlamıyla Çalgı, *Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi*; sayı: 5, ss. 118-130.

Mustan Dönmez, B. (2015). *Müziğin Kökeni Üzerine*, Ankara: Gece Kitaplığı.

Mustan Dönmez, B. (2019). *Etnomüzikolojinin Temel Kavramları*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Selanik, C. (2010). *Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni*, *Müziğin Görkemli Yolculuğu*, 2. Baskı, Erzurum: Doruk Yayımcılık.

URL-1: Ergur, A. (2019), *Sesin İzi*, Bilgelik Unsuru Olarak Müzik, Türkiye'nin Kültür Sanat Portalı, Sanattan Yansımalar, Köşe Yazısı, (Ed. Şefik Kahramankaptan).
http://www.sanattanyansimalar.com/yazarlar/ali-ergur/bilgelik-unsuru-olarak-muzik/1939/, (Erişim Tarihi: 03.04.2020).

URL-2: Google Arama Motoru, *Öğe*, Erişim Adresi: https://www.google.com/search, (Erişim Tarihi: 03.04.2020).

URL-3: Öztürk A., Caber, M. (2017), Kültürel Miras ve Üniversitelerin Turizm Rehberliği Bölümlerinde (Lisans/Önlisans) Kültürel Miras Eğitimi Üzerine Bir Durum Tespiti, *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı 15 Aralık 2017, ss: 1 – 12. https://www.researchgate.net/publication/322308494_ (Erişim Tarihi: 03.04.2020).

URL-4: Türk Dil Kurumu Sözlükleri, *Dinamik*, Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 03.04.2020).